

Johan Otten

Duivelskwartier

1595: heksen, heren en
de dood in het vuur

Uitgeverij Vantilt

Een gruwelijk tafereel op het kerkhof

Haar verwarde bekentenis zegt al iets over de conditie van de vrouw, maar na haar dood komt daar nog meer over aan het licht. Eerst blijkt het nog een heel gedoe om haar lichaam vrij te krijgen voor de christelijke begrafenis waar de familie op aandringt. Van Merode verzet zich, en vanuit zijn standpunt geredeneerd zit daar logica in: als Anna een tovenares is die een pact met de duivel heeft gesloten – en dat is kennelijk zijn overtuiging –, heeft ze geen recht op een christelijke begrafenis. Dan moet haar lijk net als dat van de zelfmoordenares Hendricxken Delyen uit Maarheeze op de lokale executieplaats aan een galg worden tentoongesteld, tot afschuw en afschrikking van iedereen. Communicatie hierover met de pastoor van Asten en de deken in Someren neemt tijd in beslag. Uiteindelijk wendt pastoor Van Baerle zich op 23 oktober schriftelijk tot de bisschop:

In een lastige en bijzonder ingewikkelde kwestie, over het gerucht betreffende heksen dat thans in deze contreien is verspreid, dient u, hooggeachte vader, te weten dat onze wereldse heer uit Asten is opgetreden tegen een aantal dames van goede naam en faam. Daarbij heeft hij zich niets aangetrokken van een brief van u, hooggeachte vader, aan mijnheer pastoor van Eindhoven, die via hem aan mij is bezorgd, en tevens het traktaat Heksenhamer van Binsfeld, hulpbisschop van Trier, totaal niet laten meewegen. Zonder een vonnis van de schepenen heeft hij de vrouwen gedwongen de proef met koud water te ondergaan, op bedrieglijke wijze. Toen zij bleven drijven, zijn ze onmiddellijk heel ruw en wreed, met de handen op de rug doorboord en aan een paal ontwricht, door twee zeer wrede rechtsdienaars geselsd en in het gevang gegooid. Daar hebben zij immense dorst geleden, gelijk Christus dorstte aan het Kruis, zoals te zien is in de verklaring van de schepenen, die terdege is bekeken. Eén dame van onbesproken levenswandel is daardoor om het leven gekomen. Zij heeft gevraagd om mijn aanwezigheid om haar de biecht af te nemen, maar mij en andere priesters werd de toegang tot de gevangenen versperd. Ik verkeer daarom in twijfel of het lichaam dat nu drie dagen in het kasteel is, zulks op aandringen van haar zoons en vrienden, vrijgegeven moet worden voor een christelijke begrafenis, of niet. Ik wilde niet zonder u te raadplegen, hooggeachte vader, iets ondernemen. Maar het is alleszins nodig dat zich iets aandient om de zaak goed te maken of de rust te doen weerkeren. Anders zal vanwege het ge-

Al is Anna nog zo barbaars toegetakeld, toch volgt discussie over de directe oorzaak van haar dood. Die wordt veroorzaakt door een verklaring uit de mond van een zekere Jan van den Cruys, een Astenaar die met Anna gevangenzit in dezelfde ruimte. Het 'Cruysmanneke', zoals hij wordt genoemd, zou incest hebben gepleegd met zijn twintig jaar oude dochter, die ook is gearresteerd – overigens moet niet hij, maar zij om die reden de foltering in de palei ondergaan. Notaris Van Kelst is op 22 oktober in staat de man te spreken en noteert in het bijzijn van twee als getuigen opgeroepen schepenen dat Anna in haar cel niet te drinken kreeg: 'Ze zei dat ze graag iets zou willen hebben om haar eigen urine of die van iemand anders in te kunnen opvangen en dan te kunnen drinken, omdat ze zo'n dorst leed.'

Als Jacob van 't Sestich de Peellandse vervolging onderzoekt, confronteert hij ook Astense betrokkenen met dit verhaal. Peter Ceelen houdt het erop dat zijn moeder is gestorven door de foltering, 'zo grof en buiten alle recht en reden', maar vermeldt wel dat ze niet te drinken heeft gekregen.

Schout Idelet doet alsof er met de verzorging niets mis was en dekt zich in door de verantwoordelijkheid af te schuiven op een van zijn assistenten, de vorster. Van den Cruys zat inderdaad bij haar gevangen, tot een uur voor haar dood, zegt hij, maar een kwartier of een half uur voor ze stierf brachten de vorster en zijn zoon haar nog een maaltijd: een kommetje warm bier en brood. Hij heeft begrepen dat ze dit ook daadwerkelijk heeft genuttigd. Nee, de verzorging in de cel was aan de maat, de vorster heeft hem er althans van verzekerd dat zowel Anna als het 'Cruysmanneke' hun portie van eten en drinken hebben gekregen!

Dat de Astense beambten geen gesloten front vormen, blijkt als vicesecretaris Verrijt zijn lezing geeft en details toevoegt over de verklaring van Van den Cruys. Van hem kreeg hij te horen dat Anna wel degelijk vreselijke dorst leed; toen haar medegevangene urineerde had zij niets liever gewild dan dit water te kunnen drinken. En 's nachts was zij er door het uitblijven van vloeistof zo slecht aan toe, dat ze stellig niet lang meer te leven had als niemand hier iets aan deed.

Of het de verwondingen zijn geweest, de dorst of de combinatie van beide, Anna Ceelen bleef de dood op de brandstapel bespaard. Maar misschien was ze wel beter af geweest met de efficiënte haast die Erasmus van Grevenbroeck een maand eerder in Mierlo en Lierop tentoonspredde.